

Aşık edebiyatı şiirlerini söyleyenler bellidir. Usta çırak ilişkisine göre yetişir. Din dışı konular işlenir. Ölüm, gurbet, doğa, ayrılık, yoksulluk başlıca temalardır. “Aşık” denen saz şairlerinin çoğu okuma-yazma bilmez. Eğitim görenlerinin bir bölümü [Divan edebiyatı](#)ndan etkilenip [aruz ölçüsünü](#) de kullanmıştır. Şiirlerin son dörtlüğünde aşıklar, adlarını kullanırlar. Aşık edebiyatı şiirleri, meraklılarınca bir tür antoloji sayılabilecek “cönk” adı verilen defterlerde toplanmıştır.

Aşık Edebiyatının Genel Özellikleri Nelerdir?

İçindekiler

- [Aşık Edebiyatının Genel Özellikleri Nelerdir?](#)
- [Aşıklık Geleneğinin ve Aşık Edebiyatının Tarihi Gelişimi](#)
- [16. Yüzyılda Aşık Edebiyatı Gelişimi](#)
- [17. Yüzyıl Aşık Edebiyatının Gelişimi](#)
- [18. Yüzyılda Aşık Edebiyatı Gelişimi](#)
- [19. Yüzyılda Aşık Edebiyatının Gelişimi](#)
- [20. Yüzyılda Aşık Edebiyatının Gelişimi](#)

- * Halk ozanı ya da aşık adı verilen insanların, saz eşliğinde okudukları şiirlerden oluşur.
- * Bu edebiyattaki ürünler doğaçlama olduğu halde ozanlar, eserlerini “cönk” adı verilen ve genellikle ceylan derisinden yapılan özel defterlerde bir araya getirmişlerdir.
- * Aşık Edebiyatının en çok kullanılan nazım birimi (kıt'a) dörtlüktür.
- * Koşma, semai, destan, varsağı gibi nazım şekilleri kullanılmıştır.
- * Hece ölçüsünün 7'li, 8'li ve 11 'li kalıplarına ağırlık verilmiştir.
- * Şiirlerin son dörtlüğünde şairin adı veya mahlası (tapşırma) geçer.
- * Benzetme (teşbih) ve kişileştirme (teşhis) dışında edebi sanatlara fazla yer verilmemiştir.
- * Şiirler, genellikle hazırlık olmaksızın irticalen yani içe doğduğu gibi söylenir.
- * Aşk, tabiat, gurbet, ayrılık, ölüm, özlem, kıskançlık, yiğitlik, toplumun sorunları, insan davranışları, bunlarla ilgili eleştiriler konu olarak işlenmiştir.
- * Şiirlerin son dörtlüğünde şairin adı veya mahlası geçer.
- * Göz kafiyesi anlayışı yerine, kulak kafiyesine ağırlık verilmiştir. Yani kafiye için aynı sesin kullanılmasına gerek yoktur. Buna göre p/b , ç/ş, t/d, 1/ n gibi seslerle de kafiye yapılmıştır.
- * Genellikle yarım ve cinaslı kafiye kullanılmıştır.

* Şiirler, işlenen konulara göre “koçaklama, güzelleme, taşlama, ağıt” gibi adlar alır.
 > Âşık edebiyatı hayali olaylardan çok, gerçekçiliğin ön plana çıktığı bir edebiyattır.
 NOT: Sadece hece ölçüsünü kullananlar: Köroğlu, Kayıkçı Kul Mustafa, Karacaoğlan, Dadaloğlu, Aşık Veysel. Hem hece hem aruzu kullananlar: Katibi, Aşık Ömer, Gevheri, Erzurumlu Emrah, Seyrani, Dertli, Bayburtlu Zihni

Aşık edebiyatının başlıca sanatçıları şunlardır:

Köroğlu, [Karacaoğlan](#), [Kayıkçı Kul Mustafa](#), Aşık Ömer, [Gevheri](#), [Ercişli Emrah](#), [Gevheri](#), [Aşık Dertli](#), Bayburtlu Zihni, [Erzurumlu Emrah](#), Seyrani, [Dadaloğlu](#), Ruhsatı, Aşık Veysel.

Halk edebiyatının aşık adı verilen halk sanatçılarının ürünlerinden oluşan ve 16'ncı yüzyılın başlarında ortaya çıkan “aşık edebiyatı” türünde ise söz ve müzik birbirini tamamlayan iki unsurdur. Günümüzde varlıklarını sürdüren aşıklar, bir yandan eski destan geleneğini yaşatırken, bir yandan da doğaçlama aşk şiirleri söyler, başka sanatçıların ürünlerini yayar, çeşitli törenlerde bir eğlence unsuru olarak yer alırlar. Aşık şiirinin nazım biçimi de dördlük olmakla birlikte dize sayısı azalıp çoğalabilir.

Bu edebiyatın başlıca türleri destan, güzelleme, taşlama, koçaklama, ağıt ve muammadır. Genellikle yalın ve yapmacıksız bir dil kullanılan aşık şiirinde yinelemeler, boş tekerlemeler, ölçü ve uyak tutturmada kolaylık sağlayan yakıştırmalar bulunur.

Aşık edebiyatının en büyük şairleri 16 ve 17'nci yüzyılda yetişmiştir. Bunlar arasında Aşık Ömer Katibi, Kayıkçı Kul Mustafa, Şahinoğlu, Katip Ali, Karacaoğlan, Üsküdari, Aşık Halil, Aşık Ali, Aşık Mehmed sayılabilir. 18'inci yüzyılın aşık şairleri arasında ise Kabasakal Mehmed, Levni, Kıymeti, Mecnuni ve Nuri sayılabilir. Bayburtlu Zihni, Dertli, Seyrani, Tokatlı Nuri, Erzurumlu Emrah, Ruhsatı, Sümmani, Celali, Muhibbi, Dadaloğlu, Beyoğlu, Seyyit Osman 19'uncu yüzyılın aşık şairleridir. 20'nci yüzyılda ise sönmeye yüz tutan aşık edebiyatı Mazlumi, Kahraman, İrşadi, Mesleki, Talibi, Karamanlı Gufrani, Aşık Ali İzzet ve Aşık Veysel gibi şairlerle bir gelenek olarak varlığını devam ettirdi.

Aşıklık Geleneğinin ve Aşık Edebiyatının Tarihi Gelişimi

- Bu edebiyatı meydana getiren “en eski dönemdeki Türk şairleri -Tonguzlar’ın Şaman, Moğol ve Boryatların bou veya bugué, Yakutlar’ın oyun (ouïoun), Altay Türkleri’nin kam, Samoıtlar’ın tadıbei, Finovalar’ın tietoejoe yani bakıcı, Kırgızlar’ın baksı-bakşı, Oğuzlar’ın

ozan ismini verdikleri şairlerdir.

- Türk edebiyatını dolayısıyla da âşıklık geleneğinin temelini oluşturan bu ozan-baksılar hakkındaki bilgilerin Avrupa Hun İmparatoru Attilâ dönemine , yani Milâdî V. Asrın ilk yarısına ait olduğunu söyleyen Köprülü, Attilâ'nın ordusunda şairlerin ve mızıkacıların olduğunu, Attilâ'nın ziyafetlerinde bu şairlerin Attilâ'nın kahramanlıklarına, zaferlerine dair katıldıkları izleri görmektedir.
- IX.-XI. yüzyıllarda süren , XV. yüzyılda da ide yazıya geçirilen Müslüman Oğuzlar'ın [destanî hikâyelerini](#) anlatan [Dede Korkut Hikâyeleri](#)'nde ozanların Oğuzlar içerisindeki yeri ve değeri hakkında önemli bilgilere rastlamaktayız. Bu hikâyeleri söyleyen ozan, hikmetli söz söyleyen, bilge bir kişiliğe sahip olan [Dede Korkut](#)'tur.
- En eski Türk şairlerinden başlayarak ozanların özellikle kopuzları huzurunda söylemek üzere oluşturdukları ozanlık geleneği XV. yüzyılın ortalarına kadar sürdü. XV. yüzyılda Anadolu'da yaşanan önemli olaylar karşısında ozanlık geleneği de bunlardan etkilenmiş ve bazı değişiklikler meydana gelmiştir.
- “Tarikatler çoğalıp [tasavvuf edebiyatı](#) halk arasında iyice yayılıp idrak edildikten sonra, ozanların hemen hepsi bir pîre başvurarak eserlerine böylece biraz tasavvuf havası vermeğe çalıştılar; o zaman, daha İslâmiyetten önceki devirlerin hâtıralarını, yani Korkut Ata'nın hâtırasını ve Oğuz-nâme geleneklerini saklayan bu ozan isminin yerini, mutasavvıf-şair mânasını anlamı veren âşık lâkabını aldı ve ozan kelimesi “geveze, herze söyleyen” yerinde kullanılmaya başladı artık.
- Bu değişikliğin XV. yüzyılın ikinci yarısında, yahut daha kuvvetli bir ihtimalle, XVI. asır esnasında olduğu kuvvetle kuvvetli görüş sayılmaktadır.”
- XV. yüzyıla kadar süren “ozan” kelimesinin yerine “âşık” kelimesinin kullanılma nedeni şudur: “XVI. ve XVII. asırlarda, maddî ve mânevî kültür seviyesi yükselmiş, tekkelerin yaydığı tasavvuf havasıyla dolmuş büyük şehirlerde yetişen saz şairleri, sosyal köy ve aşîret çevrelerinde yetişen eski seleflerinin taşıdığı ozan adını elbette kabul edemezlerdi; [Aşık edebiyatı şairleri](#); kendilerine yabancı saymadıkları mutasavvıf şâirler arasında zaten kullanılmakta olan Âşık ünvanını kullanmaya başladılar.”
- [Mehmet Fuat Köprülü](#), Cahit Öztelli, İlhan Başgöz gibi bir çok akademik araştırmacı Türk edebiyatının ilk temsilcileri olan ozan-baksı şair tipinin vücuda getirdiği edebiyat geleneğinin Anadolu'daki tasavvuf cereyanları ile tekke edebiyatının da etkisi altında kalarak İslâmî kurallara uygun yeni bir ifadeyle [aşık edebiyatı](#)nı meydana getirdiği kabul edilmektedir.
- Âşık edebiyatı bünyesindeki özelliklerin, özellikle de rüya motifinin daha iyi

anlaşılabilmesi için Alevî-Bektaşî edebiyatını besleyen Şamanist unsurlara dikkatimizi çeken Umay Günay şöyle der:“ Genç bir şaman adayının şamanlığa giriş âyininde uyguladığı ve karşılaştığı, mistik, dinî güçleri ilâhlardan veya ruhlardan kazanmak, yeni bir hayata rüya vasıtasıyla ulaşmak, içten manevî olarak yanmak, vecit halinde belli bir süre kalmak, kan kaybetmek, yorgunluk, dayak, bir müzik aletinin bu törenlerdeki tesiri gibi unsurların hemen hepsine Türk halk hikayelerindeki rüya motifinde de rastlamaktayız.

- XVI. yüzyılda karşımıza türleri ve icra geleneği şekillenmiş ve oturmuş kültür birikimine dayanan ozan yerine âşık terimini tercih eden değişimini ve gelişimini tamamlamış bir edebî gelenek ortaya çıkmıştır. Türklerin hayatın her alanını ifade etmek için oluşturdukları müzik, söz ve gösteri üçlüsünün oluşturduğu ozan-baksı edebiyatı yerine hem eski geleneği devam ettiren hem de yeni inanç, yaşama, şart ve şekillerinin oluşturduğu bir ifade tarzına kavuşan âşık edebiyatına bırakmıştır.

16. Yüzyılda Aşık Edebiyatı Gelişimi

- 15.yüzyılda **dinî - tasavvufî halk edebiyatı** yüksek zümre edebiyatından yani divan edebiyatından henüz ayrılmamıştır. Bu bakımdan bu yüzyıl, 15. yüzyılın ve Yunus Emre geleneğinin devamı olarak kabul edilmektedir. Aşık edebiyatı 16. yüzyıldan itibaren yazılı kaynaklara aktarılmaya başlanmıştır. Anadolu’da ozan - baksı geleneğinin âşık edebiyatı başlayana kadar sürdüğü kabul edilmektedir. Âşık edebiyatı geleneğinin ülkemizde ve diğer Türk dilini konuşan yörelerde varlığı ve gelişimi üzerinde yapılan bilimsel araştırmalar, geleneğin kökenini kamlık sanatına dayandırdıktan sonra, Türk boylarının müslümanlığı kabulünden başlayarak on altıncı asra kadar karanlık denilebilecek bir belirsizlik dönemine işaret etmektedirler.

Âşıklık geleneği edebiyatının ozanlık devrinden günümüze kadar gelen en temel özelliği, aşıkların usta-çırak ilişkisi içinde yetişmeleri, dolayısıyla hemen hemen hepsinin kendilerini ustaca yürütülen bir mesleğin sahibi olarak görmeleridir. Âşıklığı ustalardan gelen bir meslek olarak gören bu şairler arasında, Aşıkların içerisinde en iyisi olma yolunda bir yarış olduğu da kaynaklarda göze çarpmaktadır.

- Bu yüzyılda **divan edebiyatı şairlerinin** büyük kesimlerde bulunmalarına karşın, âşıklar Anadolu ve Rumeli’den başka Mısır, Suriye, Kuzey Afrika gibi devletin geniş sahalarına kadar yayılmışlardır. Bu aşıkların önemli bir kesmi yeniçeri ve sipahi âşıklarıdır. Bu yüzyılın en önemli aşıklık icraası, âşıklık geleneğinin iki farklı kıtada görülmesidir. Kuzey Afrika’da çoğu kahramanlık ve savaş üzerine şiir söyleyen Garp Ocakları’na mensup

âşıklarda Anadolu ve Rumeli âşıklarının izlerini görüyoruz.

- Âşıkların şiirlerinde artık bu dönemde **tekke edebiyatı**nın ve divan edebiyatının unsurları görülmektedir. Bu yüzyılda ortaya konulan âşık edebiyatı ürünlerinde halk dilinin kullanıldığı görülür. Anlatım biçimi, türkü özelliklerini taşır. Bu dönem ürünlerinin genellikle hece ölçüsünün sekizlisiyle ortaya konulması, bu dönem âşıkları üzerinde eski halk edebiyatı geleneğinin etkisinin sürdüğünü gösterir.
- Bu yüzyılın en dikkati çeken tarafı Anadolu'nun çok uzağında Kuzey Afrika'da vücut bulan Garp Ocakları'nda yetişen âşıklardır. Kul Çulha, Geda Muslu, Armutlu, Oğuz Ali, Dalışman. Anadolu ve Rumeli'de yaşayan âşıkların önde gelenleri: Ahmetoğlu, Bahşî (O.Ş), Bahşioğlu, Çırpanlı (O.Ş), Hayalî (O.Ş), Hızıroğlu, Kul Mehmet, Kul Piri, Ozan, Öksüz Dede (O.Ş), **Koroğlu** (Çöğür Şairi), Sururî ve Şükrü Mehmet (O.Ş).

17. Yüzyıl Aşık Edebiyatının Gelişimi

- Bu yüzyılda klasik şiirin şiir çevresine yakın yerlerdeki âşıkların şiirlerinde klasik şiirin etkileri görülmeye başlamıştır. Dil ağırlaşmış, bazı âşıklar **divan şiirinin nazım şekillerini** ve aruz ölçüsünü kullanmaya başlamışlardır.
- 17. yüzyıldan sonra divan şiiri ile âşık şiiri bir paralelik ve yakınlaşmanın olduğunu görmekteyiz. Bazı âşıklar şehir merkezlerine gelip saray çevresine yakın veya sarayda çalışanlar tarafından destek gördükten sonra divan edebiyatından etkilenmişlerdir. 'Kalem Şairleri' denilen bir mevkide eserlerini ortaya koymaya çalışmaktadırlar. Medrese eğitimi gören bu şairler artık **klasik Türk edebiyatı** sanatçılarına taklit etmeye başlamışlardır.
- Bu yüzyıl, ozanlıktan âşıklığa geçiş açısından yeni tarzın kurumlaşma sürecini tamamladığı ve bu kurumlaşma çerçevesinde ilk güçlü temsilcilerini ortaya çıkardığı yüzyıl olarak tanımlanabilir. Bu dönemde âşık edebiyatı gelişimini tamamlamıştır. Bu yüzyıl aşık edebiyatı için alim çağdır. Osmanlı Devleti'nin geniş sınırları içerisinde binlerce âşık yetişmiştir. Bu âşıkların bir bölümü, orduyla birlikte savaşa katılarak askerlerin cesaretini arttırdığı gibi diğer zamanlarda da onları eğlendirmiştir. Âşık edebiyatı, 17. Yüzyılda artık belli bir olgunluğa erişmiştir. Gelişimini büyük ölçüde tamamlamıştır.
- Bu dönemin âşıkları bir anlamda mükemmelliklerini tamamlamışlardır. Âşıklar âşık, kul, öksüz gibi sıfatları kullanmaya başlamışlardır. Bir kısım âşıklar, yeniçeriler, sipahiler, leventler gibi askerî topluluklar arasından yetişmiştir.
- 17. yüzyılın ikinci yarısından sonra görülen diğer âşıklarsa daha çok büyük yerleşim merkezlerinde yaşamış **divan şiirinin** çevresinde bulunmuş âşıklardır. Bunların en önemli

temsilcileri; Âşık Ömer, [Gevheri](#) ve [Katibî](#)'dir.

- Aruz ölçüsü bildikleri gibi, belli ölçüde öğrenim görmüşlerdir. Aralarında saz çalmayı bilmeyenler bulunsa da genellikle saz çalarlar. Bu dönemde bazı [divan şairleri hece ölçüsü](#)yle şiir yazmayı denemişlerse de [divan edebiyatının âşık edebiyatının tarihi gelişimi](#) üzerinde etkisi daha fazla olmuştur.
- Gevheri, Âşık Ömer gibi âşıklar divan şairlerine özenerek aruzlu şiirler yazmışlardır. Bunun sonucunda bu âşıkların dilleri ağırlaşmıştır. İlk şairname bu yüzyılda yazılmıştır. Âşık Ömer şairnamesinde pek çok âşığın adını vermiş; fakat âşıkların özelliklerini sıralamamıştır. Ayrıca bu yüzyıldan elimize ulaşan [cönk](#) ve mecmualar bize kaynaklık etmektedir.
- 17.yüzyılın önde gelen âşıkları şöylece sıralayabiliriz. Karacaoğlan, Gevherî, Temeşvarlı Âşık Hasan, Âşık Ömer, [Kayıkçı Kul Mustafa](#), [Ercişli Emrah](#), Katibî, Bursalı Halil, Kuloğlu, Âşık, Âşık İbrahim, Âşık Nev'i, Âşık Yusuf, Benli Ali, Berberoğlu, Haliloğlu, Kamilî, Kâtip Osman, Keşfî, Kırımî, Kul Mehmet, Kul Süleyman, Mahmutoğlu, Öksüz Âşık, Sun'i, Şahinoğlu, Üsküdarî, Yazıcı vb.

18. Yüzyılda Aşık Edebiyatı Gelişimi

- 18. yüzyılın âşıkları 17. Yüzyıl âşıkları kadar üne ve öneme kavuşamamışlardır. Âşık edebiyatı gerilemeye başlamıştır. Buna rağmen âşıklar, divan edebiyatı şairlerine göre daha canlı daha hayati konulara yönelen şiirler yazmışlardır. Divan edebiyatının etkisinde kalarak kusurlu biçimde aruzu kullanan âşıkların sayısı artmıştır. On sekizinci asırda âşıklar, varlıklarını ve etkilerini devam ettirmişlerdir. Divan şairlerinin etkisi altında kalarak hatalı bir şekilde aruz ölçüsünü kullanan âşıkların sayısı artmıştır. Bu yüzyılda kahvehanelerde, meyhanelerde, bozahanelerde ve panayırlarda sazlarıyla koşmalar okuyan gelenekten yetişen şairlere her yerde rastlanıyordu (Köprülü,1962: 391).Âşıklık geleneği, bu asırda oldukça yaygınlaşmıştır. Özellikle [aruz vezni](#)yle şiirler yazan şairler, şuara tezkirelerinde de görülmektedir. [Nedim](#)'in [hece ölçüsü](#)yle türkü nazım biçiminde bir şiir kaleme alması bu ilginin bir göstergesidir. Bu yüzyılda şairlerin değeri toplumun her kesiminde hak ettiği değeri kabul edilmeye başlamış ama buna rağmen büyük bir âşık yetişmemiştir (Köprülü,1962: 391). Bu dönemde politik tarihimizin önemli vakaları olmasına karşın önemli bir şair yetişmemiştir. On sekizinci asırda toplumsal konularda kaleme alınan destan ve koşmalar farklı bir önem arz etmektedir.
- Âşıklık, bu yüzyılda çok yaygınlaşmıştır. Hatta aruz ölçüsüyle şiirler yazan âşıklara şuara [tezkire](#)lerinde bile rastlanmaktadır. Bu dönemde âşıkların değeri her kesimde bilinmeye

başlamış; ancak önemli bir âşık yetişmemiştir. Bu yüzyılda siyasî tarihimizin önemli olayları olmasına rağmen büyük âşık çıkmamıştır. Bu yüzyıl âşıklarının çok az bir kısmı dışarıda tutulursa, hemen hemen tamamı sözlü kültür ortamlarında eserlerini vermişlerdir.

- Bu yüzyılda âşıklar arasında medrese öğrenimi gören, medrese çevresine giren, **divan şiiri** üslubunu tanıyan âşıkların arttığı görülmektedir. Bu yüzyılda **hece vezni** ile söylenen şiirlerin dış yapı özellikleri, geleneğin sınırları içindedir. Her iki alanda da hecenin sekizli ve on birli kalıpları kullanılmıştır.
- 18. yüzyıl Türkiye sahasında âşıkların büyük bölümü destani üsluba bağlıdır. Bu şiirlerde Osmanlı coğrafyasının genişliği, savaşlar ve fetihler, büyük bir devletin mensubu olmanın gururu içinde şiirleştirilmektedir.
- Bu yüzyılın önde gelen âşıklarını şöylece sıralayabiliriz: Abdî, Agah, Agahî, Âşık Ali, Âşık Bağdadî, Âşık Derunî, Âşık Halil, Âşık Kamil, Âşık Nigarî, Âşık Nuri, Âşık Ravzî, Âşık Sadık, Âşık Said, Hocaoğlu, Hükmî, Kabasakal Mehmet, Kara Hamza, **Katibî**, Kıymetî, Küsadî, Levnî, Mağripoğlu, Nakdî, **Neşatî**, Rıza Seteroğlu, Sırrı, Süleyman, Şermî, Talibî vd.

19. Yüzyılda Aşık Edebiyatının Gelişimi

- 19. yüzyılda Divan edebiyatında mahalileşme etkisi görülürken, halk edebiyatında ise bu durumun tersi göze çarpmaktadır yani halktan bir uzaklaşma görülmektedir. Âşıklar, Âşık Ömer ve Gevheri etkisinde kalarak aruz ölçüsünü, **divan şiirinin nazım biçimlerini** daha çok tercih etmeye önem vermişlerdir. Arapça , Farsça Terkip ve tamlamalar daha çok göze çarpmaktadır hece ölçüsü ile oluşturdukları şiirlerinde.
- Âşık edebiyatı ve divan edebiyatı 19. yüzyılın ikinci yarısında toplumdaki değişim ve gelişime paralel olarak gerileyip-gelenekten uzaklaşmaya başlamıştır. Sultan Abdülaziz döneminde Bektaşî tekkelerinin tekrar açılmasıyla geçici bir gelişme göstermiş; fakat bu, eski sanat şekillerine dönmeye yetmemiştir.
- Bu yüzyılda pek fazla gelişmem göstermemişlerdir. Eskilerin tekrarlarını yapmışlardır. Osmanlı İmparatorluğunun genelinde âşıkların sayıları çoğalmıştır. Devletin genelinde âşıklık geleneği artık yerleşmiştir.
- Tanzimat sonrası batılılaşmaya uyum gösteremeyen Yeniçeri Ocakları'nın kapatılmasından sonra güç kaybeden medrese ve tekke, âşık tarzı heceyle şiir örnekleri vermeye başlamıştır. 19. yüzyılda İstanbul, âşıklık geleneğinin en çok geliştiği bir yerdir artık. II. Mahmut bu konu bir çok yardım faaliyetlerinde bulunmuştur. Semaî kahvehaneleri artık âşıklık geleneğinin yerini almıştır.

- Kahvehaneler artık gezginci aşıklerle dolmamış, meydan şairleriyle dolmuştur.. “Meydan Şairleri” de denen bu tarzın temsilcileri semaî kahvehanelerinde [mani](#), [destan](#), koşma, divan, semaî, kalenderi gibi şiirler söylemeye başlarlar. Kendi âşıklık geleneklerinde bulunan çevreyi ve devleti boydan boya gezme anlayışı kalıcı bir anlayışa yani ikâmet ettikleri bölgelerde âşıklıklarını icra etmeye başlamışlardır.
- 19.yüzyılda âşıklık geleneği, zayıflayarak güç kaybetmeye başlamıştır. Yeniçeri ocaklarının kapatılması, tekkelerin zamanla işlevlerini yerine getiremez duruma düşmeleri ve daha sonraları kapatılmaları nedeniyle âşıkların yetişme kaynaklarından çoğu ortadan kalkmıştır. Bu yüzyılda İstanbul’da Tavukpazarı’nda, Tahtakale’de daha çok tulumbacılar ve kabadayılar tarafından işletilen âşık kahvelerinde sazlı sözlü eğlenceler düzenlenirdi. Bu yüzyılda usta-çırak ilişkileri devam etmiştir.
- Âşıklık geleneğinde önemli rolleri olan âşık kollarının bu dönemde yer alması önemlidir. Bu kollar;

1) *Emrah Kolu,*

2) *Ruhsatî Kolu,*

3) *Şenlik Kolu,*

4) *Sümmanî Kolu,*

5) *Dertli Kolu,*

6) *Huzurî Kolu,*

7) *Derviş Muhammed Kolu’dur.*

- Üç tane önemli âşıklık kolu bu yüzyılda meydana gelmiştir. Emrah, Ruhsati ve Şenlik Kolları.
- Bu yüzyılda âşıkların çoğunun okur-yazar olması dolayısıyla divan edebiyatı geleneğinde eserler vücuda getirmelerine olanak sağlamışlardır. Klasik sanatçılar gibi bir divan tertip etmeseler de divanı olan âşıklar da vardır.
- 19. yüzyılın önde gelen âşıkları şöylece sıralayabiliriz: Âşık Şem’i, Âşık Şenlik, Âşık Tahirî, Bayburtlu Celalî, Bayburtlu Zihnî, Ceyhunî, [Dadaloğlu](#), Deliboran, [Aşık Dertli](#), Erzurumlu Emrah, Gedaî, Hızrî, Kamilî, Kusurî, Meslekî, Minhacî, Muhibbî, Ruhsatî, Serdarî, Seyranî, Silleli Sururî, Sümmanî, Tokatlı Nuri, Tıflî, Bezmi, Devamî vb.
- Ayrıca âşıklar, klasik şairlerinkine benzer bir biçimde divan tertibine yönelmişlerdir. Erzurumlu Emrah, Silleli Süruri, Konyalı Şem’i, Yozgatlı Fenni, Yozgatlı Zari ve Bayburtlu Zihni, divan tertip eden veya divanları yayımlanan âşıklar arasındadır.

20. Yüzyılda Aşık Edebiyatının Gelişimi

- 20. yüzyılda, âşık edebiyatı geleneği eski önemini kaybetmeye başladı. Cumhuriyetten sonra maddî ve sosyal hayattaki değişmeler bu zümreyi yaratan ve besleyen toplumsal şartları da değiştirmiş ve olumsuz etkilemiştir. Yeni iletişim araçlarının ortaya çıkışı, sanayileşme, tekke ve medreselerin kapatılması sistemin değişmesiyle âşıklar zümresi yavaş yavaş ortadan kalkmaya başlar.
- Bu yüzyılda millileşme hareketine paralel olarak dil sadeleşmeye başlamış, **hece ölçüsü**yle millî nazım şekillerimize uygun olarak âşıklar şiir söylemeye başlamışlardır. Yüzyılın başlarında, geleneğe bağlı olarak şiirler söyleyen âşıklar önce şiirlerine ad vermek suretiyle ilk değişikliğe gitmişlerdir. Cönklerde türkü, koşma gibi genel adlarla anılan şiirler, artık konularına uygun adlarla anılmaya başlamıştır.
- 1931 yılında Ahmet Kutsi Tecer, 1964'te İbrahim Aslanoğlu tarafından Sivas'ta düzenlenen "Âşıklar Bayramı" ile âşıklık geleneğinin yaşadığına dikkat çekilmiştir. 1966 yılında Konya âşıklar bayramının yapılıp düzenli hâle gelmesiyle âşıklar birbirlerini tanımış, yerel âşıklık geleneğinden Türkiye âşıklık geleneği sürecine geçilmiştir.
- 1927 yılında kurulan Türk Halk Bilgisi Derneği, yaptığı araştırmalar ve yayınlarla aşık edebiyatının aydınlar arasında tanınması ve onlar tarafından desteklenmesi yönünde bir katkı sağlamıştır.
- Halkevlerinin kuruluşu, derleme çalışmalarının başlaması halktaki değerlerin ortaya çıkmasında etkili olmuştur. Bu konudaki önemli bir adım, 1930 yılında Sivas'ta maarif müdürlüğü yapan Ahmet Kutsi Tecer'in Âşık Veysel ile tanışmasıdır. 1931 yılında Sivas'ta düzenlenen Halk Şairleri Bayramı, Âşık Veysel'in tanınmasını sağlar.
- Önceleri radyo programlarıyla, sonra plak ve kasetlerle, arkasından televizyon aracılığıyla, asrın son yıllarında ise bilgisayar cd'leriyle âşık edebiyatı ürünleri şehir merkezlerinden en ücra köylere kadar her kesimden dinleyicinin hizmetine sunulmuş oldu.
- Buna rağmen âşık tarzının önceki yüzyıllarda olduğu gibi geniş kesimlerce kabul görmemesinin nedenlerini, geleneğin geçirdiği bu hızlı değişimde veya yüzyılımızda yetişen âşıkların geleneği temsil yeteneğinin zayıflığında aramamak gerekir.
- 20. yüzyılın önde gelen âşıklarını şöylece sıralayabiliriz: Ali İzzet Özkan, Âşık Ferrahî, Âşık Mehmet Yakıcı, Âşık Veysel, Talibi, Meslekî, Emsalî, Sefil Selimî, İsmetî, Kul Gazi, Bayburtlu Hicranî, Davut Sularî, Efkârî, Gufranî, Kağızmanlı Hıfzı, Bayburtlu Celali, Yusufelili Huzurî, Habib Karaaslan, İlhamî, Posoflu Müdamî, Posoflu Zülalî, Recep Hıfçı vd. Bu yüzyılda Türkiye sahasında yetişen kadın âşıklar da şunlardır: Nevcivan Özmerih, Sanca

Kız, Döne Sultan, Şah Turna, Âşık Nurşah.